

lapotnak, amelyhez a halál pillanatában visszatértem.”

T. OZORÁK ZSUZSANNA

(*Jelenkor Kiadó, Pécs, 2004, 287 oldal, 4200 Ft*)

MÁTYUS ALIZ:

Kígyószisz

Nem, a *Kígyószisz* nem fűvészeti szakmunka; a jelképiül választott növénynév szépprózát takar. Amelyben a szerző csakugyan *szép* szóra veszi az irodalom nosztalgiazó hatalmát. Valamiféle nüansz-realizmus ez próza; vallomásosan számba vett életrajzi elemek, lelki folyamatok, természeti motívumok s a kifejezéssel való küzdelem folytonos keresztződése.

A parlagokon, töltéseken, árok-széleken, homokpusztákon honos kígyószisz persze sokatmondó szimbólum. (Gyom, amely „mézel”, s ha jól használják, gyógyít.) Az író szándékához mérten talán beszédesebb is a kelleténél; merthogy a sértetlen természetesség mellett másféle képzeteket is felidéz. Aki látott már kígyósziszt, tudja, hogy kéklő (vagy vöröslő) virága sziszegő kígyófejre, az pedig, mivel tulajdonosa „ravaszabb vala minden mezei vadnál, melyet az Úr Isten teremtett vala”, az ősi megkísértésre emlékeztet. És a

Kígyószisz sorai valóban egyfajta esztétikai megkísértésről árulkodnak.

Mátyus Aliz igen gazdag epikai anyagot birtokol, de mintha óvakodna attól, hogy ebből tüntetően próza, csak próza legyen – mindegyre árnyalatokra visszhangzik, apró rezgésekre reagál, mindegyre artistikumba hull. Nélkülözhetetlen kicsinységek kísértik, csekélységek, melyek olykor talán életbevágóan fontosak, olykor viszont egész súlyuk hangulati ametria csupán. És íme a poétává válni vágyó prózaíró, amint egy stílustortúrán átküzdi magát: „Az bizonyos, hogy a helyzetben a konyhából és előszobából egyesített tér Grazban csináltatott örökség ebédlógarnitúrája, ami épp eléggé barokkos, csak tüzei. Különben nem jutna eszébe az a frappáns, válasznak szánt mondat, hogy hamu és gyémánt, ötvennégy éves vagyok. És nem jönne ki úgy belőle, erősen két részre tagolva, hogy előbb a hangjával megadóan szelíd, hamu és gyémánt, mert hát egy ilyen ötlet ki-nek ne lenne meglepetés, s ki ne lenne meghatódva tőle maga is, aztán pedig a vele járó mozdulat miatt a korbejelentés mégis hetyke, na, még talán kicsit fenyegető is, ötvennégy éves vagyok.”

A *Kígyószisz* azonban nemcsak a lélek szorongató tárgyainak túlrázolása, nemcsak a rousseau-i egyirányú utca a lélek és a külvilág közt – némely passzusában, ahová az élmény szabadon lehat és keresetlen monda-

tokra talál, ahol a tónus kanyarjain enyhít az ökonómia, egy példázatos asszonyélet megrázó és boldog periódusai kapnak hangot. Egy anyasors, amely okosságra, méltóságra, erkölcsi tartásra tanít. S ha olykor magukba botló mondataitól eltekin-tünk, a *Kégyószász* remek vázlatkönyv is, előhang egy megírandó nagyre-gényhez.

KELEMEN LAJOS

(*Pannon Tükör Könyvek, Zalaegerszeg, 2004, 98 oldal, árjegyzék nélkül*)

PETRA HÜLOVÁ:

Nagyanyám emlékezete

Fehér óra emlékeztető papír takarja Petra Hülová könyvét. Mintha a mongol tél borulna az oldalakra. A borítón egy vastag kőfal is látha-tó, amely olyan, akár a regényben bemutatkozó három generáció kö-zötti választóvonal. Nehéz szavak-nak vagy érzelmeknek áthatolni raj-ta. A kőfalon élettelen-fagyott vad-szóló, egyik indájáról viszont egy idegen növény, magyal hajt ki. Mint-ha csak Dzaját látnánk, a főhősnőt, akinek ereiben a mongol mellett kí-nai vér is csörgedezik, és láthatóan-érezhetően kilóg a családból.

A regény az ő történetével kez-dődik és fejeződik be. Megtudjuk, hogy milyen az, ha a mongol tél ke-

gyetlensége összeelegyedik a gyer-mekek kegyetlenségével; hogy mi-ként irigykedik a félig kínai kislány a gyönyörű mongol nővérré, Magira, és hogyan köt szövetséget a fél-orosz húggal, Narával, hogy közö-sen kínozzák mongol húgukat, Ojunát.

Ojuna történetéből kiderül, so-ha nem felejtette el ezeket a gyerek-kori csínyeket, és szívében felnőtt korára annyi gyűlölet gyűlt össze, mint a Vörös-hegyek mögött gyüle-kező felhők hóvihar előtt. Altá, mind a négyük édesanyja nem gyű-löletet, hanem egy fájdalmas titkot őriz keblében, egy lángoló szerelem-ről, amely úgy éget, mint az *argal*, amikor meggyullad. A lánya, Nara szerelme talán még ennél is lángo-lóbb, olyannyira, hogy még a lány értelmét és érzelmeit is felemészti. Végül a szeme is olyan száraz lesz, mint a sztyepp földje. Dorogma, Dzaja lánya a sámán szellemű nagy-mama nevét kapta ugyan, de ezen kívül a családjához más nem igen köti. Anyját egy darabig elfogadja, amíg világossá nem válik számára, hogy az egyetlen ember, akit szeret, hazudott neki.

Dzaja fejezi be a mesélést, akit se az apja nem szeretett, mert nem tőle volt, se az anyja nem kedvelt, mert szerelmére emlékeztette, se a húga, hiszen kínoztta és elment a városba, ahol ki tudja, miből élt, se a lánya, mert hazudott neki, se a férje, hiszen az nem is volt neki soha. Mégis, a re-